

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1964

<https://hdl.handle.net/1874/9579>

J A A R B O E K J E
VAN HET
O U D H E I D K U N D I G G E N O O T S C H A P
„N I F T A R L A K E”
1 9 6 4

SCHOTANUS & JENS UTRECHT N.V.
UTRECHT

Beschermheer:

Mr C. Th. E. Graaf van Lynden van Sandenburg, Cothen.

Bestuur:

Dagelijks Bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen aan de Vecht,
Voorzitter.

Jhr. P. H. A. Martini Buys, Avenue Concordia 68, Rotterdam-16.,
Secretaris.

G. J. Weyland, Loenen aan de Vecht, Bibliothecaris en Penningmeester.

Leden:

J. Trouw, Abcoude.

Ir J. Loeff, Oud-Loosdrecht.

F. D. Sprenger, Vreeland.

G. Adriaans, Amersfoort.

Dr D. P. Blok, Nederhorst den Berg.

Mr J. H. van den Hoek Ostende, Amsterdam.

Jhr. Mr L. A. Quarles van Ufford, Breukelen.

Redactie Jaarboekje:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello.

Jhr. P. H. A. Martini Buys.

Mr J. H. van den Hoek Ostende.

LEDEN

Abcoude:

Bianchi, Mr. R.
Bouman, J. H.
Breejen, A. den
Carmiggelt, Mej. J. W.
Doorn, Dr A. van
Graaf-Vossensteyn, Mevr.
W. D. de
Heuven, H. van
Heuven, Mej. M. H. van
Lee, Mej. E. van der
Luca, W. F.
Pape, W. F.
Pompe, P. H.
Schoenmaker, H.
Storm-van Gent, Mevr. J. M.
Trouw, C. C.
Trouw, J.
Tussenbrock Jr., G. C. van
Uiterwaal, M. C.
Veltman, v. Cruyssen, Mevr.
A. G.
Vis-Völker, Mevr. C. A. L. M.
Vries, B. H. de
Vries-Koster, Mevr. L. de
Welsen, H. J. van
Wiersma, Dr. H.
Wiersma, Prof. Dr W.

Amersfoort:

Adriaans, G.
Chijs, Mej. N. van der
„Flehtic” Oudh. Vereen.
Rijksdienst voor het Oudheid-
kundig Bodemonderzoek

Amstelveen:

Achterbergh, J. W. N. van

Amsterdam:

Beckman, J. S.
Bond „Heemschut”
Duyvensz, Fr.
Harder, K.
Koninklijke Academie van
Wetenschappen
Koninklijk Oudheidkundig
Genootschap
Leuven, K. F. van
Leuven-Werker, Mevr.
W. M. van
Niekerk, W.
Hoek Ostende, Mr J. H.
van den
Pannevis, Mr C
Renes, H.
Universiteitsbibliotheek
van Amsterdam
Weede, Jhr. S. G. van
Wijk, Mevr. A. C. van

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten, B. A.
Ph. Baron van

Arnhem:

Matthes-de Rooy, Mevr. C. H.

Baambrugge:

Arends, H.
Geel, W.

Grevenstuk, Prof. Dr A.
 Kalf, L. E. A.
 Portengen-Hoefman, Mevr. E.
 Walbeek, J. H. van

Baarn:

Voorst van Beest, J. P. van
 Dedel, Jhr. Mr C.

Barneveld:

Snijder, M.

De Bilt:

Wit, H. C. de

Bilthoven:

Holthe tot Echten, Jhr. Dr.
 L. M. van
 Twijnstra, Ir. U.

Blaricum:

Lindenbout, H. J. van 't

Breukelen:

Akkerman, T. C.
 Baas, J.
 Backer-Loeb van Zuilenburg,
 Mevr. E. Y. E. G.
 Beek-Jansen, Mevr. Mr A. C.
 ter
 „Beth San”, Directie Ver.
 Bijleveld, Th. Th. M. H.
 Colenbrander-Hoekstra,
 Mevr. A. H.
 Colenbrander, H. Th.
 Coppoolse, K.
 Ginkel, Mr H. C. L. van
 Grift, A. van der
 Haars, Mej. Mr E. A.
 Kleef, G. C. van
 Koopman, G.
 Kroon, H.

Mertens, Ir H. F. b.i.

Molenkamp, J.

Nixon, St. John

Postma, Dr E. B. J.

Quarles van Ufford,

Jhr. Mr. L. A.

Remijnse, Prof. Dr J. G.

Smits, P. B. A.

Doude van Troostwijk-Stegenga,

Mevr. A.

Vermeulen, J. Th.

Verwey, J.

Vis-Honig, Mevr. A. M. C.

Vries Verbrugghen, Mevr. C.

F. W. de

Vulpen Jr., W. van

Breukelerveen

(post Tienhoven):

Graaf Wzn., E. de

Vigevano, A. L. G.

Bunnik:

Tholen-Schmidt, Mevr. A.

Bussum:

Ahrend-v. Gemund, Mevr. M. W.

Berg, H. van den

Klaveren, H. W. van

Nordemann, J. G.

Cothen:

Lynden van Sandenburg,

Mr. C. Th. E. graaf van

Doorn:

Stoop-Koekoek, Mevr. G.

van der

Driebergen:

Clifford Kock van Breugel,

Erven Jhr. Mr Dr J. R.

Ede:

Jantzen, F. B. F. G.zn.

Geervliet:

Pruim, J. H.

Gorssel:

Schimmelpenninck, G. Graaf

Gouda:

Oudh. Kring „Die Goude”

's-Gravenhage:

Bak, J. P.

Fries, Mr F. H.

Hartog, L.

Hess Jr., P.

Koninklijke Bibliotheek

Middelberg, Mr G. A. A.

Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie

Sanders, P. F. X.

Velsen-Metzelaar, Mevr.

W. L. van

Haarlem:

Wilde, J. de

Heerlen:

Tekelenburg, G.

Hilversum:

Hoogland, W. H.

Notten, Mej. W. L. van

Ronde, J. de

Renou, F.

Scheltema, H. D.

Smorenburg, J. M.

Steyling, Dr W. J.

Hollandse Rading:

Kuhlwillm, H. J.

*Huis ter Heide:*Huydecoper van Maarsseveen,
Jhr. J.*Huizen (N.-H.):*

Volkersz, H. F.

Kamerik:

Breen, H. L.

Kockengen:

Gemeente Kockengen

Kerste, J.

Langbroek:

Hellemans, J. J. H.

Laren (N.-H.):

Boetzelaer, R. W. C. Baron

van

Leonhardt, G. J. G.

Leiden:

Antiquariaat en Boekhandel

Burgersdijk en Niermans

Mij. der Nederlandse Letterkunde

De Lier:

Hofwegen, G. van

Loenen aan de Vecht:

Bastert, J. N.

Beusekom-van Foreest, Mevr.

de Wed. Mr F. C. van

Blok Jr., J. W.

Enst, Dr W. van

Dudok van Heel, J. F.

Holthoon-Fluyt, Mevr. H. J. van

Joncheere-van Dijk, Mevr.

C. H. de

Kampen, J. W. van
 Kappeyne van de Coppello,
 Mr Dr N. J. C. M.
 Kappeyne van de Coppello-
 van Panhuys, Mevr. Th.
 E. C. M.
 Kempen, J. M. C. van
 Klaassens, E. H.
 Kralingen, B. van
 Olf, C.
 Raat, H. de
 Sondaar-Keyzer, Mevr. C. F.
 Sondaar, L. H.
 Stolp, Mej. A. G.
 Wedden, H. J. M. van der
 Weyland, G. J.
 Wittert van Hoogland,
 Jhr. O. A. E. E. L.

Loenersloot:

Kalff Azn., G. A. A. A.
 Martini Buys, Mevr. A. M.
 Nagell-Martini Buys,
 M. F. M. Barones van
 Sluyters Jr., J.

Loosdrecht:

Boeschoten, J.
 Doude van Troostwijk,
 Mr J. H. M. A.
 Freese, J. P.
 Haselen, Mej. E. van
 Loeff, Ir J.

Maarssen:

Agterberg, J.
 Alleman, J. G.
 Berg, B. O. van den
 Bružä, Ir I. V.
 Cornelissen, Dr. R. L.

Cosijn, Dr J.
 Dekker, D.
 Diepgrond, H.
 Droogenbroek, H. J. van
 Feyten, A.
 Freytag, F. J. de
 Gieling, J.
 Groot-de Vries, Mevr. P. C. de
 Gulik, D. van
 Huitzing, E. R.
 Jansen, Mgr. A. M.
 Kerkvoort, P. van
 Kingma, Ir. G.
 Klap, C. P.
 Schuckink Kool, Mej. A. W.
 Kraayenhagen, J.
 Kroon, G.
 Mol, B. C. J. de
 Reith, Mej. A.
 Remeijnse, M.
 Rodriguez, M.
 Royen, N. van
 Rijsterborgh, C. J.
 Sandick, J. W. W. A. G. van
 Schaik, Mr Dr Th. E. E. van
 Schenk, Mr W. L.
 Schipper, A. P.
 Schokking-Kany, Mevr. R. J.
 Servaas, J. N.
 Seumeren, M. F. M. van
 Verkuil, M.
 Vlucht, J. van der
 Vos, D. de
 Westermann, B. W.
 Zwaardemaker, R. C.
 Zijlstra, S. H.

Maastricht:

Limburgs Geschied. en Oud-
 heidkundig Genootschap

De Meern:

Bogaard, P. H.
Bruijn, Jac. de

Muiderberg:

Schellart, A. I. J. M.

Naarden:

Gortel, Dr J. H. van
Oudenniel, C. G. van

Nederhorst den Berg:

Blok, Dr D. P.
Brink, H. van den
Huisstede, C. van
Ver. voor Vreemdelingen-
verkeer

Nieuwersluis:

Blankenberg, B. H.
Blijdenstein-Cruys, Mevr.
C. E. B.
Doedens, J. B.
Doude van Troostwijk, D. W.
Doude van Troostwijk, L. W.
Doude van Troostwijk, Mr W. I.
Schmal Jr., J. P.

Nigtevecht:

Amesz, P. J.
Hulsinga, D.
Wees, G. A. van

Oosterbeek:

Beusekom, Mr E. van

Overveen:

Vries-van der Lee, Mevr. A. de
Warnaars, H. B. E.

Rilland-Bath:

Spaan, D. N.

Rotterdam:

Bibliotheek en Leeszaalen der
Gem. Rotterdam
Vereniging Boerenwagenclub
Canter Cremers, Mr J. J.
Martini Buys, Jhr. P. H. A.

Rijswijk (Z.-H.)

Nitschmann, E. A.

Schagen:

Doude van Troostwijk, Ir H. J.

Sibculo:

Wijnen, Mej. B.

Soest:

Bentinck, Mr S. P. Baron

Soesterberg:

Haselen, Mr J. van

Uithoorn:

Hulst, A. J. van

Ulft:

Schoemaker, Pastoor F. J.

Utrecht:

Biegelaar Jr., J. B. P.
Buisman, P. W.
Burg, Plebaan J. van der
Eldering-Niemeyer, Mevr.
Mr W.
Haakman, P. J.
Hinfelaar, L. C.
Historisch Genootschap
Horst, A. van der
Koren, F. G.
Lip-Kibbeling, Mevr. W. A.
M. van der

Mezger, J.
 „Oud-Utrecht”, Ver.
 Plomp, R.
 Plomp-Klijnsma, Mevr. W. A.
 Provinciale Bibliotheek
 Reisbureau „Ebato”
 R.K. Openbare Leeszaal en
 Bibliotheek
 Rijksarchief in de Prov.
 Utrecht
 Soeten, H. J. de
 Terbijhe, L.
 Théonville, F. W. G.
 Ven, Dr A. J. van de
 Vor der Hake, J.
 Wilbrenninck, J. C.

Vinkeveen:
 Vries, J. de

Voorburg:
 Rijksdienst voor de
 Monumentenzorg

Vreeland:
 Beelaerts van Blokland,
 Jhr. J. P.
 Leeuwen Boomkamp, D. C. van
 Ir M. C. Brandes
 Doorne Mr P. W. van
 Erdmann-Kensen, Mevr. I.

Hartung, O. E. K.
 Los, P. J.
 Oosterbroek, B. H. A.
 Ruitter, J. A.
 Sprenger, F. D.
 Tas, Mr L. C. van der
Waardenburg:
 Goelst Meyer, A. F. van

Wageningen:
 Kniphorst's Boekhandel

Wassenaar:
 Wieder Jr., F. C.

Weesp:
 Lindeboom, G.

Wijk bij Duurstede:
 Dijkman-Schoenmaker,
 Mevr. G. J. E.

IJsselstein:
 Cool, A. G.

Zeist:
 Adels-Vermeulen, Mevr. de
 Wed. Dr M.
 Vor der Hake, J. J. G.

Jaarverslag 1963

Op vrijdag 3 mei 1963 had in café-restaurant „De Eendracht” te Abcoude de jaarvergadering plaats, welke volgens de presentielijst door 23 leden werd bijgewoond.

De vergadering werd door de voorzitter met een welkomstwoord geopend, waarna de in 1962 overleden leden, zijnde mevrouw E. J. Kappeyne van de Coppello-Wijgers en de heer Gerbrand Vis werden herdacht.

Na voorlezing van de notulen van de vorige vergadering werden deze onveranderd goedgekeurd. Aansluitend hieraan werd door de secretaris het jaarverslag voorgelezen. Vervolgens bracht de penningmeester zijn financieel verslag uit. Het voordelig saldo bleek hierbij per 1 januari 1963 te zijn gestegen tot f 2869,11. Namens de kascommissie verklaarde de heer De Ronde, dat zij de kas en kasbescheiden had gecontroleerd en in orde bevonden, waarna de penningmeester door de vergadering onder dankzegging werd gedéchargeerd voor het door hem over 1962 gevoerde beheer. Voor het jaar 1963 werden in de kascommissie benoemd de heren Van Walbeek en Geel met als plaatsvervangend lid de heer Pompe.

De drie aftredende bestuursleden, de heren Loeff, Weyland en Martini Buys werden bij acclamatie herkozen. De voorzitter deelde mede, dat het bestuur gaarne zou zien dat het door overlijden verminderde aantal bestuursleden weer zou worden aangevuld en stelde voor de heren Van den Hoek Ostende en Quarles van Ufford in het bestuur op te nemen. Bij acclamatie werden beide heren tot bestuurslid benoemd. Ter vergadering aanwezig verklaarden zij hun benoeming aan te nemen.

De te houden excursies in 1963 en 1964 werden uitvoerig besproken. Besloten werd in 1963 een excursie te maken naar Wijk bij Duurstede en in 1964 naar het land van Heusden en Altena te gaan. Als datum van de aanstaande excursie werd 19 juli vastgesteld. De heren

Adriaans, Weyland en Martini Buys werden bereid gevonden de organisatie van de excursie op zich te nemen.

Het uit te geven jaarboekje gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Op een vraag van de heer Adriaans antwoordde de voorzitter dat gebrek aan tijd een beletsel is voor te maken van een catalogus van de bibliotheek en van een index op de jaarboekjes.

De bijdrage aan de commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plassengebied werd wederom op f 100,— gesteld. Op voorstel van het bestuur werd goedgekeurd aan de stichting „De Utrechtse Molens” voor eenmaal f 100,— als jubileumgift te schenken. In het bestuur van deze stichting heeft de heer Trouw als vertegenwoordiger van ons genootschap plaats genomen, terwijl de voorzitter en de heer Adriaans daarin uit anderen hoofde mede zitting hebben. Naar aanleiding hiervan kwamen verschillende molens (Hoog- en Groenlandse molen, Hoekermolen en de molen „Het Zwaantje”) in discussie.

Bij de rondvraag brak de heer Trouw een lans voor medewerking op grotere schaal aan het vestigen van een streekmuseum te Kockengen, waaraan Gedeputeerde Staten reeds hun steun hebben toegezegd. De hiermede verbonden problemen werden besproken, waarna de voorzitter opmerkte, dat ons genootschap gaarne zijn medewerking zal verlenen en het stichtingsbestuur, ter vergadering vertegenwoordigd door de heren Kerste en Koren, verzocht in het jaarboekje een uitvoerige uiteenzetting te geven omtrent het doel, dat met het museum wordt beoogd en omtrent datgene, wat men reeds had bereikt, opdat alle leden hiervan zouden kunnen kennismaken.

De heer Trouw vestigde nog de aandacht op de vele gevaren, welke de Vechtstreek bedreigen. In dit verband kwamen het huis Weeresteijn en de plannen voor een tweede Vechtbrug te Breukelen ter sprake.

Niets meer aan de orde zijnde bedankte de voorzitter de aanwezige leden voor hun komst en sloot de vergadering.

Tot zover het verkorte verslag van de jaarvergadering.

Naar aanleiding van een door ons bestuur aan het waterschap Baambrugge Westzijds gericht schrijven over de bestemming van de Hoog- en Groenlandse molen, werd op 28 juni van het bestuur van het gemelde waterschap bericht ontvangen, dat het zich met het bestuur van de stichting „De Utrechtse Molens” in verbinding heeft gesteld. Als gevolg van de in de algemene ledenvergadering in 1963 gehouden

XIII

discussie over de stichting Oudheidkamer te Kockengen heeft het bestuur op 1 juli aan de stichting mededeling gedaan, dat ons genootschap de uitbreiding van de oudheidkamer tot streekmuseum zou toejuichen.

Op 19 juli 1963 had de jaarlijkse excursie plaats, welke de deelnemers ditmaal de bezienswaardigheden van Wijk bij Duurstede heeft getoond. De grote deelneming bewees de hernieuwde belangstelling voor een oude residentie van de Utrechtse bisschoppen. Een uitvoerig verslag hiervan werd in het laatste jaarboekje opgenomen.

Met de Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek te Amersfoort werd op haar verzoek een ruillidmaatschap aangegaan.

Enige malen bereikte de secretaris een verzoek om inlichtingen over vroegere Vechtbewoners en over het huis „Oud Rome” te Abcoude. Vermelding verdient nog een verzoek om mededeling van de eventuele aanwezigheid van ijskelders bij Vechthuizen, een onderwerp waarover in Nederland bijzonder weinig bekend is. Helaas was het niet mogelijk de vraagstellers voldoende tevreden te stellen.

Wij beëindigen dit verslag met de gebruikelijke opgave van het ledental, hetwelk tot onze tevredenheid enige toeneming te zien heeft gegeven. Aan het einde van het verslagjaar bedroeg dit 279.

MARTINI BUYS

Excursieverlag 1964

„... potens ENCHUSA mari”
(D'enkhuiser stadt, die machtig is ter see)

Met de bovenstaande woorden heeft Hugo de Groot de kern van de grootheid van Enkhuizen in zijn tijd aangegeven. Dat er van deze grootheid nog een overvloed van stille getuigen zijn deed bij de leden van ons genootschap de wens opkomen een bezoek aan Enkhuizen te brengen. De vele bezienswaardigheden deden hen op zaterdag 18 juli vertoeven in een der steden, die in hun talrijke monumenten getuigenis afleggen van het hoogtepunt in onze vaderlandse geschiedenis. Ditmaal was het niet nodig van een autobus gebruik te maken; te minder was dit gewenst omdat vanuit een autobus slecht een bevreemdende indruk van een stadsbeeld kan worden verkregen.

Rijdende in de trein hadden wij de gelegenheid rustig onze gedachten te laten gaan over heden en verleden van het Westfriesse platteland. Weinig herinnert er meer aan, dat Westfriesland vele perioden van overstroming door het zeewater heeft gekend. Door langdurige opslibbing werd het de huidige bodemstructuur gegeven en het peil zodanig verhoogd, dat sedert de Karolingische tijd een blijvende bewoning mogelijk werd. Het behoorde toen tot de gouw Westflinge en werd bewoond door de „Frisonnes occidentales”. Kerkelijk behoorde het „Westeliglant” onder het Utrechtse Domkapittel.

Hoe moeilijk het er evenwel nog bleef om het hoofd boven water te houden blijkt uit het feit, dat tot het einde der dertiende eeuw de Huidendijk bekend stond als de enige toegangsweg over land naar de gouw, waarin Medemblik als de oudste nederzetting en als het oudste bestuurscentrum wordt beschouwd. Beurtelings was het water vijand en vriend; dit laatste wanneer het er om ging de onafhankelijkheid te handhaven. Alleen door een aanval overzee heeft graaf Floris V van Holland ten slotte Westfriesland aan zijn gezag kunnen onder-

werpen. Door een meer geregeld grafelijk bestuur en een weloverwogen aanleg van dijken was het gebied op het einde der Middeleeuwen vrijwel geconsolideerd. Rechtens bleef het steeds een grote mate van zelfstandigheid genieten. De ontoegankelijkheid over land droeg er in hoge mate toe bij, dat er een sterke culturele band was en bleef met het huidige Friesland. Wanneer men hierbij dan nog in aanmerking neemt, dat het verkeer te water bij redelijk weer veel gemakkelijker en ook vlugger ging dan dat over land, wordt het verklaarbaar, dat Enkhuizen door haar ligging vrijwel uitsluitend door visserij en de daaruit voortgekomen zeevaart tot grote bloei is gekomen. Ten blijke hiervan kozen de Enkhuizenaren in hun wapen drie haringen vergezeld van twee sterren. In 1816 werd dit wapen op historisch onverantwoorde wijze gewijzigd in zijn huidige vorm.

Oorspronkelijk bestond het latere stadsgebied uit twee kerspelen: het Gommerskerspel, dat een agrarische nederzetting moet zijn geweest, en het eigenlijke vissersdorp Enghusen ten oosten daarvan gelegen. In 1355 werden deze twee kerspelen door de verlening van stadsrechten voor het gezamenlijke gebied verenigd, waarna de stad het oudere Medemblik al spoedig boven het hoofd groeide. In 1394 werd er een waag gesticht, terwijl er ook een gasthuis en kapel tot stand kwamen. In de vijftiende eeuw werd de bedrijvigheid der stad vermeerderd met enige lakennijverheid. Inmiddels waren ook de grote visserij en de koopvaart tot aanzienlijke bloei gekomen. De voorspoed in het midden der vijftiende eeuw uitte zich in de bouw van de beide hoofdkerken, de St. Pancras- of Zuiderkerk en de St. Gommarus- of Westerkerk, alsmede verschillende kloosters en een raadhuis. Aan het einde dier eeuw was de stad vrijwel volledig bevestigd met wallen en torens. Dat de verdedigingswerken ook nadien nog voortdurend werden vermeerderd en verbeterd spreekt wel vanzelf. Men diende wel met de nieuwe inzichten van de vestingbouwtechniek mede te gaan.

In de tachtigjarige oorlog heeft de stad een belangrijke rol in het verzet tegen de Spaanse overheersing gespeeld. Zonder dat er een beeldenstorm plaats had liep zij al spoedig over naar de Prinsgezinden. Desondanks hebben toch door de overgang naar de hervormden in 1572 alle beelden er het veld moeten ruimen.

In de zestiende eeuw bleek Amsterdam een steeds grotere concurrent voor de Westfriesse steden te worden. Niettemin verheugde Enkhuizen, de veertiende stad der stemhebbende steden van Holland, zich

nog steeds in een grote bloei. Een aanzienlijke stadsuitbreiding en een vergroting van het havengebied waren er het gevolg van. Er werden vermogens met de vaart naar de Oost- en West-Indiën verdiend. Beide compagnieën hadden er hun Kamers en pakhuizen. Ook de scheepsbouw en de zoutziederij behoorden er tot de belangrijke middelen van bestaan.

In het midden van de zeventiende eeuw begon de bloei van de stad te tanen. Verzanding van de havens schijnt in die tijd de achteruitgang te hebben bevorderd. Van de eertijds meer dan vierhonderd haringhuizen, welke te Enkhuizen thuisbehoorden, waren er in 1743 maar ruim zestig overgebleven. Desondanks bleef er de haringvisserij de hoofdnering; de koopvaardij op het buitenland was inmiddels geheel verdwenen. Het reeds verminderde aantal inwoners van de stad werd in 1732 nog op ruim tienduizend geschat. Ook daarna ging de bedrijvigheid steeds verder achteruit tot Enkhuizen ten slotte een dood stadje werd, van welke neergang het zich pas in de tweede helft van de negentiende eeuw is gaan herstellen.

Laten wij nu medelen wat de deelnemers hebben ervaren, nadat zij zich bij het station tot een groep hadden aaneengesloten. Onder de gewaardeerde leiding van een medewerker van de V.V.V. werd langs de Buitenhaven, waar nu in plaats van haringhuizen voornamelijk jachten een plaats vinden, naar de Dromedaris gewandeld.

De Dromedaris op Zuiderpoort was in opzet een zwaar laag rondeel met poort, dat in de jaren 1540—1557 werd gebouwd voor de verdediging van de toegangen tot de haven. Daartoe kon in de kelder en op de begane grond geschut worden geplaatst. Door de ontwikkeling van de krijgstechniek was het al spoedig voor haar doel verouderd. Buitendien kwam het door de stadsuitbreiding in de zeventiende eeuw binnen de stadsgrenzen te liggen. In 1649 werd het met twee verdiepingen verhoogd tot de huidige omvang van een grote toren. In 1658 werd het hoge leien dak bekroond met een open koepeltje, waarin zich een carillon bevindt, waarvan de klokken door Geert van Wou en P. Hemony werden gegoten. De eigenaardige vorm, die toen ontstond, heeft aanleiding gegeven tot de naam Dromedaris. De poort bezit aan beide zijden fraaie Renaissance poortomlijstingen. Sedert enige jaren is er een internationaal studentencentrum gevestigd, dat ons welwillend toestond de toren te bezichtigen. De deelnemers genoten beneden van een kopje koffie en zij, die de trappen beklommen

tot op de torenzolder, werden op het platform beloond met een prachtig uitzicht over de stad en het IJsselmeer.

De volgende wandeling bracht ons langs de muur van de Wierdijk tot aan het Staverse poortje, dat vroeger toegang verleende tot de brug naar de beschoeiing, die de Wierdijk aan de Zuiderzeezijde beschermde. Rechts afslaande keek men vandaar over de Oosterhaven op de achterkant van het raadhuis. In de tuin daarvan ziet men het uit 1612 dagtekenende gevangenisgebouw, dat lang als stedelijke gevangenis heeft gediend. Links voor het stadhuis heeft „Het Roode Paert”, een door de Enkhuizers buitgemaakt bronzen kanon uit het jaar 1551, versierd met het wapen van Karel V, een plaats gevonden. Het was zo merkwaardig, dat Vondel er in zijn tijd al een gedicht aan heeft gewijd, dat na de verovering op een bord aan de gevel werd geplaatst, waar het zich nog bevindt.

Van het monumentale stadhuis zelf dienen wij allereerst op te merken, dat het misschien wel het enige Nederlandse stadhuis is, dat zowel uit- als inwendig gaaf en ongewijzigd de eeuwen heeft getrotseerd. Dat niet alleen de Enkhuizers altijd heel ingenomen met de schepping naar het ontwerp van de bekende bouwmeester Steven Vennecool zijn geweest bewijzen de woorden uit de „Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden” (1743): „dat men besloot een „nieuw deftig Gebouw in de plaats (van het oude) te stellen. 't Werk „werdt in den jaare 1688 voltrokken, en overtreft in aanzien en bouw„orde de meeste Stadhuizen der Hollandsche Steden”. Vooral de prachtige natuurstenen voorgevel verdient een bijzondere vermelding.

Binnenkomende komt men in de ruime „Blauwe Zaal”, vanwaar links een trappenhuis toegang geeft tot de hoge overwelfde „Witte Zaal” op de eerste verdieping. Hier trekt de mooie rijk omlijste deur van de burgemeesterskamer de aandacht. Op de Witte Zaal komen ook de deuren uit van de kamers van de schepenen, weesmeesters en vroedschappen en de commissiekamer. Deze vertrekken zijn alle min of meer rijk versierd met allegorisch schilderwerk en geweven wandbekleding. Van hen, die zich voor het decoratieve schilderwerk in de kamers verdienstelijk hebben gemaakt, mag de Enkhuizer schilder Ferreris worden genoemd. De aanwezige allegoriën (oorlog en vrede, barmhartigheid, licht en donker, gerechtigheid, burgemeesterschap, moederliefde enz.), welke voor onze voorouders geliefde onderwerpen

van verbeelding waren, hadden de bedoeling het aanzien en de macht van de stedelijke regenten te verhogen.

Nog voor wij alle opgedane indrukken rustig hadden kunnen verwerken stonden wij alweer op straat voor het volgende bezoek. De Westerstraat doorwandeland liepen wij recht aan op de oostingang van de Wester- of St. Gommaruskerk, welke oorspronkelijk de parochiekerk van het Gommerskerspel was. De heilige Gummaris aan wien de kerk gewijd werd, werd in de achtste eeuw bij Lier geboren en is bekend om de vele wonderen, die hij heeft verricht. Reeds in 1204 werd van deze kerk een pastoor vermeld. Zeer merkwaardig is de vrijstaande houten klokketoren op stenen onderbouw (anno 1519), die in 1600 door de aardige kleine kosterwoning met het koor van de kerk werd verbonden.

Door het rijk uitgevoerde oostportaal in renaissancestijl (anno 1603) betraden wij de grote kerkruimte, bestaande uit drie diepe beuken en een ondiepe drizijdige koorsluiting. In de vijftiende eeuw werd met de bouw van de kerk begonnen. Uitgaande van het koor met zijn twee slanke traptorentjes werd in drie bouwperiodes de kerk naar het westen toe tweemaal vergroot en tot slot in de zestiende eeuw van de nog aanwezige portalen voorzien.

Het hoogtepunt van de inrichting wordt gevormd door het in vroege Renaissancestijl fijn bewerkte houten koorhek uit 1542, dat overvloedig is versierd met prachtig figuraal en ornamentaal snijwerk. Hieraan werd in 1547 de zeldzaam vroege en gaaf bewaard gebleven orgelkas toegevoegd. In 1568 werd de fraaie preekstoel gemaakt, waarom zich mooie oude banken groeperen. Ten slotte zijn ook de deuromlijstingen een eervolle vermelding waard. Een en ander bewijst op welk een uitzonderlijk hoog peil het Westfriesse kunstambacht destijds stond. Behalve de doopboog en de voorzangerslezenaar is al het koperwerk uit de kerk verdwenen. In 1573 al werden de koperen spijlen van het koorhek tot geschut vergoten; de huidige spijlen maken helaas een erg armoedige indruk.

Aan de zuidzijde der kerk bevindt zich een kleine doopkapel, die vele oude rouwborden bevat. Aan dezelfde kant is de ingang naar de librye (anno 1621), waarvan de oude inrichting geheel bewaard is gebleven. Voor een belangrijk deel is deze librye samengesteld uit de verzameling van de bekende Enkhuizer bioloog en medicus Bernardus Paludanus (gestorven in 1633). Ook in de met goudleerbehang

beklede kerkeraadskamer konden wij nog het oude meubilair zien. Naar oud gebruik wordt er nog steeds de vloer met fijn zand bestrooid.

Inmiddels was het tijd voor het noenmaal geworden en wij begaven ons daartoe naar de taveerne „In de Meermin” bij het Zuiderzeemuseum. Een welkome rustpauze gaf ons de gelegenheid de inwendige mens te versterken. In weerwil van de grote hitte begaven wij ons om twee uur met nieuwe moed op weg voor een bezoek aan de Waag.

In 1559 werd het nog bestaande waaggebouw gebouwd op de plaats van het vroegere. Ondanks of misschien wel dank zij enkele latere wijzigingen maakt de gevel een bijzonder schilderachtige indruk. De vroeg-rennaissance topgevels worden geflankeerd door gobeelhoudende figuren symboliserende Fortitudo, Caritas, Fides, Spes en Justitia. In de gevel bevinden zich de wapens van Karel V, Westfriesland en Enkhuizen.

In de linker benedenhelft van het waaggebouw vindt men de weeghal, waar de oude evenaars nog voor het gebruik gereed hangen. Een trapje opgaande komt men in de rechterhelft, waar het weegmeesterscomptoir tevens stadsaccijnshuis was gevestigd. Daar werd „het Recht betaalt der Groote Visscherij”, alsmede het wik- en weegloon. Een merkwaardige bijzonderheid daarbij is, dat het gilde der kaasdragers uit vrouwen bestond. Een spiltrap geeft toegang tot de verdieping, waar het college der heelmeesters of „Collegium Chirurgicum” (opgericht in 1636) zijn vergaderingen hield. Hier werden de geleerde disputen der chirurgijns gehouden, waartoe een kathedertegen een der wanden werd geplaatst en de verzamelingen van het gilde hier werden bewaard om voor de opleiding der chirurgijns te worden gebruikt. Tot de oprichting en de bloei van dit gilde heeft Paludanus een grote bijdrage geleverd. Daar de chirurgijns ook op de koopvaardijvloot een onmisbare functie vervulden mogen we aannemen, dat het gilde behalve de geneeskunde tevens de studie der geografie en de wis- en natuurkunde heeft bevorderd. De zelfbewustheid der heren blijkt uit de mooie reeks van met hun gebrandschilderde wapens voorziene glazen, welke de vensters van de chirurgijnskamer sieren. De vereniging Oud Enkhuizen heeft het beheer over de vele oudheden, die zelfs tot op de zolder van het waaggebouw zijn uitgesteld.

Na de bezichtiging van de Waag begaf het gezelschap zich te voet

naar het Zuiderzeemuseum, dat na de oprichting sedert 1950 gevestigd is in het Peperhuis aan de Wierdijk. Het Peperhuis werd in 1625 opgetrokken en in 1682 door de Verenigde Oostindische Compagnie als pakhuis in gebruik genomen. Uit de Compagniestijd dagtekent de in de gevel geplaatste steen met het opschrift „De Cost gaat voor de haet uit”. Door samenvoeging van het woonhuis (Peperhuis) met zijn zolders aan de Wierdijk met een groot pakhuis aan de Haven en enige andere aangrenzende percelen, welke door een binnenplaats zijn gescheiden, werd na restauratie een aantrekkelijk en schilderachtig museumcomplex verkregen. Het museum is eigendom van de Staat en heeft als doel voor het nageslacht de herinnering levend te houden aan de snel verdwijnende cultuur van het vroegere Zuiderzeegebied. In de korte tijd dat het bestaat is er hiertoe al veel bereikt door het bewaren en overzichtelijk tentoonstellen van voorwerpen betreffende de visserij, klederdrachten, meubelen, beeldende kunst, volkskunst en scheepsmodellen. Met de afdeling vaartuigen schijnt het minder goed te vlotten. Een uitvoerige rondleiding gaf ons de verklaring van het gebruik van allerhande voorwerpen, dat anders zeker aan onze aandacht zou zijn ontsnapt.

Met dit laatste bezoek was ook deze excursie van onze vereniging weer tot een goed einde gebracht. Alvorens de tocht naar huis te aanvaarden hebben velen van ons nog genoeglijk „In de Meermin” bijeengezeten en genoten van een drankje en het wijdse uitzicht over het IJsselmeer.

MARTINI BUYS

Watermolens aan de Vecht bij Utrecht

*d'Aaloude Lekstroom, die in heete minne gloeit
Tot d'eedle Vechtmaagt, moet, tot vreugt van Zijdebalen,
Hier eerst een dierbren tol van stroomkristal betalen,
Ja, in dien ijver, eer de minnetoght gelukt,
Van Mollems waterradt met smalle schouders drukt
En voortprest, doende aldus mijn Davids handel bloeien,
Zijn buizen springen en de watervallen vloeien.*

(Uit: Zijdebalen, hofdicht door Arnold Hoogvliet, 1740)

Het peil van de Vecht is iets lager dan dat van de Utrechtse stadsgrachten, daarom is er tussen beide de schutsluis in de Bemuurde Weerd. De stadsgrachten en de Vecht hebben echter ook verbindingen door de waterlopen aan oost- en westzijde van de Weerdbuurt. Van de westelijke Weerdsgracht is thans niet veel meer te vinden, daar hij in 1951 overkluisd werd om plaats te maken voor het begin van de brede verkeersweg Oudenoord. Deze Weerdsgracht kwam tegenover de Sint Jacobsstraat uit de Weerdsingel en voegde zich ter hoogte van Zijdebalen in de Vecht. De daar eertijds ook stromende Schouw-wetering leeft alleen nog maar in een straatnaam voort. Jac. P. Thijsse had in 1914 nog de gelegenheid om door een enigszins vervallen schutting onbescheiden weg te turen in een tuin en daar een kronkelend waterloopje te zien met een sluisje erin, een valdeurtje dat met kettingen, die over katrollen liepen, kon worden opgehaald.

Aan de oostzijde van de Vecht is van de oude waterlopen echter nog wel wat te vinden. Langs Keizersgracht en Gruttersdijk is de oostelijke Weerdsgracht te herkennen, die vroeger echter verder doorliep, zodat ook de Molenwerf er binnen lag. Het verval in deze stroompjes en in het Zwarte Water, overblijfsel van een aloude waterloop, die onder Bunnik aftakte van de Kromme Rijn, wordt nog geregeld door kleine schutten zoals Thijsse beschreef en zoals er ook nog te zien zijn langs de weg tussen Hollandsche Rading en Groenekan.

Het nu ongebruikt door de kleine stroompjes wegvloeiende water heeft tot in het begin van deze eeuw een bijdrage geleverd tot de industriële ontwikkeling van de Weerdbuurt. Van de 17e eeuw af vinden we achtereenvolgens of gelijktijdig als door waterkracht gedreven (in alfabetische volgorde): cementmolen, houtzagerij, katoenspinnerij, korenmolen, moutmolen, pelmolen, slijpmolen, snuifmolen, volmolen, wolspinnerij en zijdefabriek. De sterke stroom in de westelijke Weerdsgracht, ook wel Zwanenwater of Zwanendrift genoemd, dreef al vroeg twee tegenover elkaar gelegen watermolens. Dat waren een volmolen en een slijpmolen, de een in gebruik bij de lakenfabrikatie en de ander bij het maken van geweerlopen. In 1680 was de volmolenaar gestorven en Jacob van Mollem, die zich reeds zestien jaar te Utrecht met de zijdefabrikatie bezig hield, vroeg aan het stadsbestuur op het terrein van de volmolen zijn nieuwe zijderederij te mogen oprichten. Dit werd hem toegestaan en tevens werd besloten de volmolen over te brengen naar de oostelijke Weerdsgracht. Van Mollem kreeg een octrooi voor 25 jaar en moest een jaarlijkse recognitie van 25 gulden betalen. Zolang de zijderederij werkte had hij op deze voorwaarden het bezit van erf en water, zou echter de fabriek binnen zes jaren niet floreren, dan moest Van Mollem f 1500,— betalen als bijdrage in de kosten van het verplaatsen van de volmolen.

In een volmolen werd het laken gekneed in een volkom, na te zijn bestrooid of begoten met water. Door deze behandeling, een der laatste bewerkingen in de lakenindustrie, werd het weefsel vervilt, zodat de bloot liggende draden aan het oog onttrokken werden. Om een lakenvolder aan te duiden tekenden de Egyptenaren twee mensenvoeten in het water staande. Dit vollen met de voeten raakte door de opkomst van de paarden-, water- en windmolens in de 17e eeuw in onbruik. Volgens de oude methode was de voltijd anderhalf à twee dagen voor twee voldersknechts. In de windmolen duurde het werk, al naar de wind woei en de stukken zacht van gespin waren, slechts twaalf tot veertien uren.

In 1720 werd de Utrechtse volmolen gebruikt door Antoni van Zuylen. Op 1 mei van dat jaar ging hij voor zes jaar in huur over aan Lambert van Varssevelt. Reeds in 1723 werd echter Pieter Colomby, volder te Rotterdam, huurder van de stads water- en windvolmolen, staande en gelegen in de Weerd bij het Zwartewater en de Weerdsgracht. Hij moest de fabrikeurs en drapiers tegen een behoor-

lijk loon bedienen. Colomby voldeed niet ten volle aan de verwachting en bij de voornaamste lakenfabrikant Simon Elin rijpte het plan een eigen volmolen te bouwen. Het stadsbestuur zag zulks echter ongaarne, na alle kosten die het ten gerieve van de fabrikeurs voor de volmolen had gemaakt. Elins klachten bleken intussen niet ongegrond te zijn en op 12 mei 1727 werd hem de oprichting van een eigen volmolen toegestaan, waarmede hij evenwel niet voor derden zou mogen werken. Simon Elin maakte van de verleende vergunning geen gebruik, doch nam van Colomby de huur van diens molen over. In 1749 na Simons dood zette zijn zoon Remees Floris Elin het bedrijf met de molen voort. Desgevraagd moest hij op de molen ook voor andere fabrikanten vollen. Tegen dat in 1784 het contract met het stadsbestuur vernieuwd moest worden, vroegen R. F. Elin en zijn behuwd zoon Pieter Marret de stadsmolen alleen voor eigen gebruik te mogen huren of toestemming tot het bouwen van een moderne inrichting voor het uitsluitend vollen der weefsels van hun eigen fabriek. Daartegen protesteerden op 6 februari 1783 de directeuren

1. Schut in de Keizersgracht, die even verder onder de Lauwerechtbrug door stroomt en dan de Vecht bereikt.

der stads of societeits lakenfabriek. Op 7 april besloot de vroedschap de molen aan een vollersbaas te verhuren tot algemeen gerief van alle burgers en ingezetenen. De molen diende daartoe eerst grondig hersteld te worden, waartoe de stad in 1784 f 3000 moest lenen. Op 21 februari 1785 werd hij voor f 300 per jaar verhuurd aan Willem Colomby, die na een jaar vertrok zonder de huurpenningen te kunnen voldoen. Na plaatsing van advertenties in verschillende kranten werd in Jan van der Vaart een nieuwe huurder gevonden, die evenwel slechts bereid was de netto-winst met de stad te delen.

Op 30 juni 1783 verleende de vroedschap aan Elin en Marret de door hen op 19 mei gevraagde machtiging om onder den gerechte van de Lauwenrecht bij het zogenaamde Zwartewater op de hoek van de Draaiweg een windmolen te mogen oprichten voor het vollen der lakenen als tot ander gebruik voor der supplianten fabriek. Bepaald werd, dat altijd wind en nimmer water als drijfkracht zou worden aangewend, en dat bij het passeren van rijtuigen de molen op het eerste verzoek moest worden stilgezet tot de wagens voorbij waren. Later zal toch de aanleg van een waterrad zijn toegestaan, want in het patentregister van 1807 staat Elin als eigenaar van een wind- en watermolen ingeschreven. Deze volmolen werd in 1812 met behulp van 7 mannen, verdienende 1.35 à 2.50 francs, en van 4 vrouwen, met een loon van 52 tot 65 centimes per dag, aan de gang gehouden. Sinds 1807 werd een deel van de molen tevens gebruikt voor het vermalen van snuif, waarmede Elin de eerste fabrikant werd van de gerenommeerde Utrechtse snuif.

Zijdebalen, zoals Van Mollems zich na de verplaatsing van de volmolen snel ontwikkelende fabriek en buitenplaats gingen heten, was een lang en smal gebouw met een ingang aan de Hoogenoord langs de Vecht, van welke weg het zich naar achter langs de Westerstroom uitstreckte. Naast de fabriek stond links het gebouwtje waarin het waterrad geplaatst was, dat door riemen de molens of twijnbanken in beweging bracht. In 1746, het sterfjaar van Jacob van Mollems zoon David zouden in de zijdefabriek wel 250 personen gewerkt hebben. Reeds in 1686 had Jacob van Mollem getracht de slijpmolen te kopen van de eigenaar. Vanwege klachten van leden van het loopmakersgilde over het onttrekken van hun nodige fabriek aan haar bestemming achtte de stad Utrecht het wenselijk ze over te nemen en te verhuren. In 1719 heeft David van Mollem de stadsslijpmolen echter

gekocht onder voorwaarde, dat de molen steeds beschikbaar zou blijven voor de loopmakers, die dit verlangden. In 1745 verviel deze beperking en kon de oude slijpmolen worden ingericht tot tuinmanskuis van Zijdebalen. Al kort na 1719 was de Westerstream overbouwd toen een gebouw met aan de tuinzijde een viertal halsgevels met modicus beeldhouwwerk aan de fabriek was toegevoegd. De twee waterraderen waren geplaatst onder twee bogen. In de nieuwe fabriek

2. Schut, dat de langs de Gruttersdijk vloeiende stroom kan afsluiten van de Keizersgracht. Waar de Adelaarstraat de stroom kruist verheft zich sedert 1913 de korenmolen Rijn en Zon, die in dat jaar van het Paardenveld daarheen werd verplaatst.

waren nog drie molens of twijnbanken opgesteld. De watermolen dreef ook de fonteinwerken in de tuin van de buitenplaats.

Bijna een eeuw lang was de waterkracht van Zijdebalen eigenlijk de enige in de westelijke Weerd. Maar op 17 mei 1779 richtten Abraham Welsingh en Adriaan Swartendijk, fabrikanten van zijden en half zijden stoffen, zich tot het stadsbestuur van Utrecht met het verzoek om voor hun op een stuk land buiten de Weerdpoort aan de Zeedijk te vestigen machinale spinnerij het stadswater te mogen gebruiken als aandrijfkracht van een waterwiel. Zij wilden in hun spinnerij fijne katoenen, satijnen en floretzijden garens en zijden pluis laten borstelen, kammen en spinnen. De eigenaren van Zijdebalen protesteerden tegen het leggen van een nieuw waterrad in de westelijke Weerdsgracht. Het stadsbestuur vroeg aan professor J. Th. Rossijn na te gaan of door die gracht voldoende water stroomde voor het in beweging brengen van twee fabrieken. In een omvangrijk rapport toonde de hooggeleerde aan, dat er daarvoor steeds genoeg water in de Zwanendrift was, vooral indien bij de inrichting van die tweede enkele voorzorgen werden getroffen. Op grond van dit laatste werden in de hun op 11 oktober 1779 verleende vergunning aan de heren Welsingh en Swartendijk enige verplichtingen opgelegd. Zij moesten op hun terrein een groot en diep bassin aanleggen. Het uit de westelijke Weerdsgracht daarin gevloede water kon dan hun rad in beweging brengen. Een schut of stuwdeur hield het water in het bassin tegen tot het de daartoe vereiste hoogte had gekregen. Wanneer het water in de stadsbuitengrachten zo laag zou komen te staan, dat slechts één watermolen zou kunnen werken, dan moest die van Zijdebalen de voorrang hebben. In de nieuwe fabriek mocht nimmer datgene worden gefabriceerd, wat reeds door Zijdebalen in de handel werd gebracht. Welsingh en Swartendijk mochten van Zijdebalen afkomstig personeel slechts in dienst nemen, mits voorzien van een ontslagbewijs, dat door de directie van Zijdebalen ondertekend was. De werklieden, die toen bij Zijdebalen weg hadden willen gaan, zouden de viering van het honderdjarig bestaan op 7 maart 1781 hebben gemist, waarbij aan de zeventig werklieden een feestmaaltijd werd aangeboden. De mannen kregen als herinnering een paar zilveren schoengespens en de vrouwen een zilveren beugel voor een handtas.

De katoenspinnerij van Welsingh en Swartendijk werkte met een scheprad van ongeveer tien meter middellijn met vier en twintig

schoepen. Op 9 april 1790 werd het bedrijf overgenomen door Thomas Marten. Het bestond uit de nieuw gebouwde van machines en gereedschappen voorziene spinnerij met waterkrachtaandrijving, benevens drie huizen aan de Zeedijk en een smederij annex kopergieterij in de Kaatstraat. In 1793 kwam het complex in handen van een viermanschap, t.w. H. van Doorn te Breda, J. O. van Dugteren te Doorn, O. Ruysch van Dugteren te Wijk bij Duurstede en W. Casteel te Amersfoort. Nadat de andere drie overleden waren, verkocht de heer Van Doorn de katoenspinnerij. Deze werd op 31 december 1811 eigendom van Jan Hubertus Pellekaan en Unico Teutonium Cazius voor f 19.000. De nieuwe eigenaars wilden de katoenspinnerij veranderen in een cement- en korenmolen. Aan de laatste was in de Bemuurde Weerd met zeven broodbakkerijen en een koekbakkerij zeker behoefte. Nadat de heren Gijsberts Reitz en zoon in de firma Jan Hubertus Pellekaan waren opgenomen werd in 1812 het eerste koren in de Kaatstraat gemalen, terwijl het bedrijf op de dagen, dat er weinig of geen graan te malen was, rendabel werd gemaakt met de cementmolen.

De molenaars der vier Utrechtse windkorenmolens: de Meiboom, de Kat, de Rijn en Zon en de Geus¹⁾, beriepen zich tegen de concurrentie van Pellekaan en Compagnie op een notariële akte van 12 augustus 1782, waarbij tussen de vroedschap en hen was overeengekomen het aantal molens te Utrecht op vier te stellen en te zorgen, dat de gezamenlijke maalcapaciteit nooit de totale maalbehoefte zou overtreffen. De molenaars betaalden daarvoor jaarlijks een bedrag aan de stad en beloofden, de Utrechters goed en eerlijk te bedienen. Op grond van de Franse wetgeving wees het stadsbestuur in 1812 het beroep op de overeenkomst van 1782 af. Na het herstel van Nederlands onafhankelijkheid wendden zich de vier windkorenmolenaars nog in 1813 tot de soevereine vorst om bescherming van hun positie te verkrijgen. Zij toonden daarbij aan, dat zij in 1810 tezamen 2.481.000 kg graan hadden vermalen, wat werd tot 2.099.000 kg in 1811, 1.525.000 kg in 1812 en 1.555.000 kg in 1813. Onder verwijzing naar het Souverein Besluit van 15 juni 1814, S. 65, werd hun verzoek afgewezen. Dit besluit legde uitdrukkelijk de vrijheid der ingezetenen vast, om zich te bedienen van de korenmolen van hun keuze, zelfs al was die buiten hun woonplaats gelegen.

Daardoor kwam niet alleen een einde aan de door velen zo gehate

ban- of dwangmolens, maar werd tevens in de hand gewerkt, dat de bakkers uit de grote steden hun graan buiten de stad op goedkoper werkende molens lieten vermalen, wat ook voor de waterkorenmolens van Pellekaan en Compagnie een groot nadeel zou blijken te zijn. In 1814 hadden deze heren zich eveneens tot de souvereine vorst gewend ten einde te pogen de vermeende rechten van de vier windkorenmolenaars te weerleggen. De ervaring had geleerd, dat, wanneer de wind na een periode van windstilte slechts voor korte tijd opstak, de vier windmolens onmogelijk al het ter molen gebrachte graan konden verwerken. Ook wezen rekwestranten erop, dat hun watermolen niet alleen van tijd tot tijd door de Franse commissaris gerequisiteerd was, maar dat ook meermalen op last van de Utrechtse burgemeester tarwe voor de militairen gemalen was. Het verzoekschrift van Pellekaan en Compagnie werd ondersteund door een rekest van 95 — meest Utrechtse — bakkers, die vroegen om behoud van de watermolen, zodat ook bij windstilte koren gemalen kon worden en steeds een geregelde aanvoer van meel verzekerd was. Bij opheffing van de waterkorenmolen zouden de bakkers weer geheel afhankelijk worden van de vier windkorenmolenaars, die dikwijls zeer willekeurig en brutaal optraden en het graan soms ook slecht vermaalden, hoewel dat steeds minder voorkwam, daar de concurrent steeds een goed gemalen, prima meel leverde.

Op 24 mei 1816 werd de waterkorenmolen, die toen over zijn eerste bloeitijd heen was, voor f 31.100 gekocht door de heren Schober en Modderman. Deze begonnen het bedrijf dadelijk uit te breiden en wisten het weer tot voorspoed te brengen. De heren Schober en Modderman, sinds 1816 handelende onder de firmanaam Remees Floris Elin en Compagnie, waren de opvolgers van de hiervóór genoemde heren Elin en Marret, die een lakenfabriek buiten de Weerdpoort exploiteerden. Zij maakten daarbij gebruik van de in 1783 gebouwde volmolen 't Schaap. In 1811 richtte R. F. E. Modderman deze molen in tot korenmolen en zijn mede-eigenaar P. Marret verkocht op 23 juli 1816 zijn aandeel in 't Schaap aan C. H. Schober. Op de oostelijke Weerdsgracht stond toen ook nog de Rouwmolen, welke de heren Modderman en Marret op 12 augustus 1816 aan de reeds genoemde U. T. Cazius verkochten. Daarbij kwamen partijen overeen, dat de Rouwmolen als mout- of pelmolen zou worden gebruikt, doch nimmer als koren- of snuifmolen, terwijl anderzijds aan de westelijke

Weerdsgracht nooit cement gemalen zou worden. Op een rouwmolen werd gerst rouw of grof gemalen ten behoeve van branderijen en brouwerijen. Of deze Rouwmolen de vroegere stadsvolmolen was is mij niet gebleken.

In 1816 werd de zijdefabriek Zijdebalen, die reeds enige jaren zeer achteruitgegaan was, opgeheven. De buitenplaats werd in 1819 gesloten. Voor de firma Remees Floris Elin en Compagnie was dat aan-

3. Schut in het Zwarte Water ten oosten van de Merelstraat stroomopwaarts gezien. Bij het witte huisje achter het wiel van het schut komt het Zwarte Water van rechts als Nieuwe Keizersgracht, terwijl van links uit de richting Blauwkapel de Zaagmolensloot zich daarbij voegt. Iets verder naar links loopt de Draaiweg, waar in 1783 de volmolen 't Schaap werd gebouwd.

leiding zich het gebruiksrecht van het waterrad der vroegere zijdespinnerij te verzekeren. Daartoe dienden zij op 1 november 1820 een verzoek bij burgemeesteren van Utrecht in. Op 4 juni 1821 werd besloten het verzoek voor een tijdvak van negen jaar in te willigen, onder gehoudenheid van een jaarlijkse betaling aan de stadskas van f 40,—, welke betaling tot 1832 is geschied. In 1818 werd de lakenfabriek van Elin na een bestaan van honderd jaar opgeheven. Het grote schoepenrad aan de westelijke Weerdsgracht leverde in 1830 de energie voor een graanmalerij, een wolspinnerij en een houtzagerij. Voor de laatste, die met autorisatie van Gedeputeerde Staten van Utrecht van 6 augustus 1824 was opgericht, kon ook windkracht gebruikt worden.

In 1834 nam een Amsterdamse meelverkoper de proef om van dezelfde partij tarwe gedeelten te laten malen op de in 1828 aan de Lijnbaansgracht bij de Gietersstraat te Amsterdam in werking gebrachte stoomkorenmolen van Cantillon, op een van de ruim dertig Amsterdamse windkorenmolens en op de waterkorenmolen te Utrecht. De uitslag was, dat door de windkorenmolen bij een gelijkmatige wind dezelfde hoeveelheid meel was afgeleverd als door de stoom- en de watermolen, maar dat het meel van de laatste de voorkeur boven dat der beide andere molens had verworven. Men waardeerde in een waterkorenmolen de geregelde kracht, waarmee het graan behoorlijk vermalen kon worden. Daartoe werd bij een windmolen een gunstige en gestadige wind vereist, die er lang niet altijd was. De stoommolen leverde weliswaar een geregelde kracht, maar niet dan ten koste van een grote hoeveelheid dure brandstoffen. In februari 1840 wilde B. Jodocus Meijer Jr., wellicht gestimuleerd door de notoir goede kwaliteit van het van een watermolen afkomstige meel, aan de Schans tegenover de Reguliersgracht te Amsterdam een door waterkracht gedreven maalderij van koren oprichten. Daar de gemeente het terrein voor andere doeleinden nodig had is er niets van gekomen. In tegenstelling tot de situatie te Utrecht is er aan de Reguliersgracht van enig verval in het water geen sprake en het is dan ook niet duidelijk, hoe Meijer de waterkracht had willen benutten. Hij noemde het systeem der vennootschap van F. Groet en H. Verheij en Comp.

In 1853 werd het scheprad van de Utrechtse waterkorenmolen van een nieuwe as voorzien. Lang zou de waterkracht niet meer de enige

aandrijving zijn van het steeds groeiende bedrijf, dat sinds 1843 geleid werd door de heren Schober en Zoon, die de houtzaagmolen de Reus in 1851 voor f 8800 verkochten aan de heren Jongeneel. In 1857 werd een stoommachine in gebruik genomen, die in afwisseling met het waterrad twaalf paar molenstenen, drie pelstenen en een wolspinnerij in beweging bracht. In hetzelfde jaar werd met het oog op de na de afschaffing van de gemaalaccijns te verwachten uitbreiding van het maalbedrijf en de meelhandel de firma Schober en Zoon omgezet in de nog bestaande maatschappij de Korenschoof. In 1882 bleek de aandrijfkraft van het waterrad ineens zeer af te nemen. Ook klaagden schippers op de Vecht over de last, die zij in het voorbijvaren ondervonden van de sterke stroom uit de watergang. Oorzaak van een en ander bleek te zijn een sterke ontgronding van de sinds 1823 niet meer voorziene watergang. Zij moest met beton worden aangevuld. Gedurende deze werkzaamheden brak het tegengehouden water door de achterwaterloopsmuren en verdreef de in de gang bezige werklieden. Nadat ook deze schade hersteld was had het

4. Schut in het Zwarte Water op de hoek van Snelliuskade en Nieuwe Koekoekstraat.

rad zijn oude drijfkracht weer terug. Het verloor ten opzichte van de stoommachine echter allengs aan betekenis en werd in 1906 gesloopt.

Zo kwam, bijna drie eeuwen nadat in 1609 de Weerdsloop door de stad Utrecht gebouwd was om de waterstand op de Vaartse Rijn tussen Utrecht en Vreeswijk ten behoeve van de scheepvaart te verhogen, een einde aan de industriële toepassing van het mede daardoor in het leven geroepen peilverschil tussen de stadssingels en de Vecht. Dat naast de bekende waterradmolens op de beken van Limburg, Gelderland en Overijssel en de minder bekende getijmolens in Zuid-Holland en Zeeland (gebouwen van zulke inrichtingen bestaan nog in Schiedam en Goes) ook de hoofdstad van de centrale provincie van ons land tot in het begin van deze eeuw een waterradmolen gekend heeft is slechts weinig opgemerkt. Nadat de literatuuropgave in Molennieuws van mei 1957 er mijn aandacht op gevestigd had en mij gebleken was, hoe het meel van deze molen in 1834 geroemd werd, meende ik, dat er plaats was voor een samenvatting van het in de literatuur verspreid aanwezige over de Utrechtse waterkracht. Op de dag, dat Niftarlake zijn excursie naar Wijk bij Duurstede hield, ben ik 's morgens gaan kijken wat ter plaatse in en rond de Weerdbuurt nog herinnert aan de oude situatie. Ook daarvan is u hierbij reken-schap gegeven.

Mr. J. H. VAN DEN HOEK OSTENDE

¹⁾ Gevelstenen uit de Meiboom, de Kat en de Rijn en Zon staan opgesteld in de eerste tuin van het Centraal Museum aan de Agnietenstraat te Utrecht.

Gegevens ontleend aan:

Gemeentearchief Amsterdam, arch. secr. afd. A.Z. 1835, nr. 3430 en 1840, nrs. 1750 en 3631.

S. Muller Fzn, Zijdebalen, Utrecht 1912.

Jac. P. Thijsse, De Vecht, Zaandam 1915.

G. A. Evers, Utrecht als koninklijke residentie, Utrecht 1941.

A. Bicker Caarten, Molenleven in Rijnland, Leiden 1946.

Ivanof (W. F. van Schaverbeke), De geschiedenis van het graanmalen, Utrecht 1946.

R. van Luttervelt, De Buitenplaatsen aan de Vecht, Lochem 1948.

P. Kluyver e.a., Utrechts Molenboek, Utrecht 1956.

Ivanof (W. F. van Schaverbeke), De geschiedenis van de meelfabriek „De Korenschoof”, Utrecht 1957.

C. A. van Swigchem, De Goese watermolen, Zeeuws Tijdschrift 1963, nr. 2.

Foto's, vervaardigd door J. H. van den Hoek Ostende op 19 juli 1963:

De buitenplaats „Demerary” bij Weesp

Demerary is niet meer. Van de twintig grote en kleine buitenplaatsen rondom Weesop op het eind van de 19de eeuw nog aanwezig, zijn nog slechts enkelen overgebleven. Verdwenen zijn „Driemond”, bij de samenstroming van Gein-Gaasp en Smal Weesp. Verdwenen het huis te Capelle van de rijke heer Slicher, bevattende „een fraaye menagerie, fraayer niet in Hollant bekend is”, Vechtwijk, Lantscroon, enz. Ook van de meeste kleinere behuizingen is niet veel meer over.

In de winter van 1962 viel Demerary, even buiten Weesp aan het Smal-Weesp gelegen, onder de slopershamer. Vaak was ik te gast in de grote vierkante huiskamer, die zich over de gehele diepte van het huis uitstreckte met ramen aan de weg en openslaande deuren aan de tuinzijde. Gemeubileerd met een grote ronde tafel en mahoniehouten, met zwart trijp overtrokken stoelen langs de wanden; tussen de ramen een trumeau met penantspiegel, bij de tuindeur een grote biedermeier fauteuil, waarin de bejaarde eigenaar gezeten was.

Met zijn overlijden stierf een type uit, dat in deze buurten al lang een zeldzaamheid was en dat in oude akten een landeigenaar genoemd wordt.

Als men het oude hek met „Deme” op de ene en „Rary” op de andere pijler binnentrad had men aan de linkerhand een tuin met grasveldje en struiken, waar des zomers op een fraai 18de eeuws voetstuk een witgeschilderde „Faam” balanceerde; daarachter een kleine witgekalkte boerderij. Rechts evenwijdig aan de weg lag het langwerpige huis eveneens witgekalkt met de deur aan de tuinzijde aan een groenuitgeslagen klinkerstraatje. Aan de korte zijde van het huis bij het hek was tussen de twee ramen een ronde zwartgeverfde kanonskogel ingemetseld. De benedenverdieping bevatte de keuken, huiskamer, kantoor en grote, als salon ingerichte opkamer. Onder het grote dak met verscheidene dakkapellen bevonden zich de slaapkamers. Het hele huis maakte een vroeg 19de eeuwse indruk; alleen

de keuken zou men door raam en inrichting aan een vroeger tijdperk willen toeschrijven. Achter het huis bevond zich nog een groot gebouw, waarin koetshuis en stal gevestigd waren met op de eerste verdieping knechtenkamers en een grote billardkamer. Een verwaarloosde tuin met veel oude bomen, een moestuin en een grote boomgaard strekten zich uit tot aan de weilanden, die het geheel omringden. Aan de uiterste grens stond een vierkante houten koepel, vanwaaruit men een fraai gezicht over de weilanden en op Weesp had.

Al was van tuinaanleg niets meer te bespeuren en verkeerde het huis in een wat verwaarloosde toestand, er hing hier toch nog wel de sfeer van vroeger eeuwen, die niet naliet op mij grote bekoring uit te oefenen en het is deze herinnering die mij er toe brengt om der wille van de nagedachtenis aan het huis en zijn laatste bewoner te zorgen, dat er tenminste in druk nog iets overblijft van het oude Demerary.

Pas in het begin van de 19de eeuw draagt het huis de naam Demerary. Op de kaart, die J. Otten Husley in 1772 van Weesp en omstreken vervaardigde komt het huis nog voor onder de naam Wasbleek.

In de oudst bekende acte het huis betreffende lezen wij dat op 30 Oct. 1637 Mr. Luce van Mr. Schellinghe een „dijkecampkje” koopt, liggende aan het Smal Weesp onder Weesp. Hij betaalt hiervoor 2000 gld., in drie delen te voldoen, een derde direct, een derde in May en de rest een jaar later.

Schellinghe behoudt een weg over het land van 19½ voet, maar mag deze niet met bomen beplanten. Luce zal moeten zorgen dat hij geen hinderlijke rook maakt.

Op 1 Juni 1638 verschijnen voor de schepenen van Weespercarspel: ten eerste: Jan Boeyerszn. gehuwd met Wijntje Corssen.
ten tweede: Gijsbert Corssen en Pieter Janszn. Langen, ooms en voogden, tezamen met de heren weesmeesteren van Amsterdam, van twee kinderen van Wijntje Corssen en Dirk Janszn. Langen.
ten derde: Dirk Gijsberts, wonende te Overdiemen.

Genoemde lieden verkopen aan den eersamen Louys Luce, koopman tot Amsterdam een stuk land, palende aan het stuk land dat Luce van Schellinghe kocht. Op deze acte staat vermeld: „coopbrief van het land daar de waschbleijk op staat”. Hieruit blijkt wel duidelijk dat Luce hier een wasserij-blekerij begonnen is door een oude bestaande wasserij uit te breiden. Het verbod om bomen te planten, die de zon zouden kunnen tegenhouden, wordt nu wel duidelijk; evenals de over-

last van rook, die bij het stoken van de wasketels zou kunnen ontstaan.

Hier wordt dus een aardige bijdrage geleverd voor de geschiedenis van de wasserijen, die nog veelvuldig voorkomen in de omgeving van Weesp.

In 1684 is Johan de Putter, koopman binnen de stad Amsterdam, eigenaar van een waschbleekerij, thuyne en huysinge gelegen aan de suytzijde van het Smal Weesp. Op 17 Sept. 1684 verkoopt hij aan sinjeur Johan de Putter, de jonge, mede koopman, voor f 2406,6st. de gehele bezitting; daarenboven de gereedtschappen, huysraedt en de inboedel daarop, voor f 1295,6 st.

De familie De Putter is 100 jaar lang eigenaar van de wasbleek geweest. In de acten van het einde van de 18e eeuw wordt over het huis gesproken als een buitenplaatsje. Johan de Putter, eerder genoemd als de „jonge”, was gehuwd met Yda van Ameland. Uit dit huwelijk stamden vier kinderen, te weten: Jacobus, Margaretha, Cornelia en Bruno. De laatste, makelaar te Amsterdam en aldaar in 1780 overleden, werd met zijn broer in 1730 bij testament van zijn overleden vader eigenaar van de wasbleek.

Bruno de Putter huwde tweemaal: eerst met Petronella van Rentzen daarna met Anna Maria Zweerts, weduwe van Jan de Wilde (1739). Uit het eerste huwelijk van Bruno de Putter is geboren een dochter, Johanna Maria, die huwde met Philip Zweerts, notaris te Amsterdam, en een broer van haar tweede moeder. Van 1704—1774 was Philip Zweerts notaris te Weesp.

Anna Maria en Philip Zweerts waren kinderen van Cornelis Zweerts,

uitgever en boekhandelaar te Amsterdam en Johanna Elisabeth de la Fontaine, dochter van Ds. Filippe de la Fontaine en Angela le Contre.

De familie Zweerts stamt oorspronkelijk uit Belgisch Limburg (zie Ned. Patr. 1924 en 1955). De familie De la Fontaine (Wicard) komt uit Noord-Frankrijk. Tot hen behoort o.a. de thans nog bestaande familie De la Fontaine Verwey.

Zonder dat blijkt op welke manier, is mejuffrouw de la Fontaine, weduwe van de heer Cornelis Zweerts eigenares van de helft van de wasbleek. Deze helft legateert ze n.l. bij testament van 30 Aug. 1748 aan haar dochter Anna Maria Zweerts, huisvrouw van Bruno de Putter. Deze benoemt bij testament in 1766 haar broer Philip tot erfgenaam.

Op 21-11-1785 verkoopt de weduwe Philip Zweerts geb. de Putter haar plaatsje, genaamd de Wasbleek annex broeybakken, tuingereedschappen en banken voor 850 gulden aan Frederik Ringnalda te Amsterdam.

De zaak moet dan wel behoorlijk gedevalueerd zijn. In 1816 doet Ringnalda de Wasbleek, thans genaamd Stadzicht voor f 2100,— over aan Hendrik Johan Engel Mulder. De overdracht vindt plaats ten huize van Jan Vastwijk, eigenaar van de belendende landen. Engel Mulder woonde voordien op het landgoed „Over-Bijlmer”. Hij was gehuwd met Grietje Bruins, die later huwde met Georges de Mattos te Amsterdam. Van beide echtgenoten is zij gedivorceerd.

Tijdens het bezit van Mulder veranderde de naam van het huis in Demerary. Is het te veel gezegd als wij in deze man een geretireerde koopman uit de West veronderstellen? Een soort Kegge?

In 1823 verkoopt Mulder, die zich dan in Haarlem vestigt, Demerary aan Cornelis Friemersum, koopman te Amsterdam, voor f 4000,—. Deze brengt het huis in 1833 in veiling.

Op het aanplakbiljet, in het bezit van het museum te Weesp, lezen wij dat in veiling gebracht wordt ene extra vrolijk gelegen, buitengewoon welonderhouden en smaakvol aangelegde herenhofstede, genaamd Demerary met derzelve zeer net ingerichte huizinge, extra kapitale en geheel nieuw gebouwde SALON of KOEPELKAMER, dito nieuwe STALLING voor 6 paarden, zeer ruim KOETSHUIS en twee VERTREKKEN daarnevens, voorts een ruime TUINMANS-WONING en zeer geëxtendeerde alles geheel nieuwe BROEYERY en BERGLOOTS, MOESTUIN, rijk vruchtdragende BOOMEN, zeer veel

BLOEMHOUT en exquis PLANTSOEN, GOUDVISCHKOM enz. enz.

Tevens wordt in veiling gebracht een poel viswater, genaamd „de Hengel”, gelegen achter de dijk van de Gaasp. Koper van beide is de heer Anthony Roepel, kapitein ter zee, equipagemeester, Ridder der Orden van de Nederl. Leeuw en het Legioen van Eer, wonende te Amsterdam, op 's Rijks Werf in de Grote Kattenburgerstraat. Hij was gehuwd met Elis. Petron. Grotta.

De koopprijs bedroeg f 6000,—. In 1846, Roepel is dan gepensioneerd en heet dan oud-dir. van marine, terwijl aan het lijstje van zijn orden nog het Commandeurschap van de Eikenkroon is toegevoegd, wordt bij een veiling in het herenlogement te Amsterdam, Demerary verkocht aan Teunis Regtuit, meester timmerman, wonende aan de Geinbrug te Weespercarspel, die hiervoor f 3850,— betaalt en het buiten op 30 Oct. 1850 doorverkoopt aan de heer Christiaan Sorber, landeigenaar, wonende op het huis „de Burgt” op de Loodijk onder Ankeveen.

De koopprijs bedraagt dan f 4000,—. Het huis „de Burgt” is gesloopt, een afbeelding bevindt zich in het museum te Weesp.

De heer Sorber, geboren in 1798 had de 10-daagse veldtocht meegemaakt en hiervan een dagboek gehouden. Het werd door zijn schoonzoon, Dr. Alblas in de „Navorser” gepubliceerd. De zoon George Sorber, bewoonde tot zijn dood in 1952 „Demerary”. Het huis is tot deze datum ingericht gebleven in de stijl van het begin der 19de eeuw.

Helaas werd het onderhoud van huis en tuin steeds moeilijker en na

de dood van de heer Sorber was het huis nog nauwelijks bewoonbaar en de tuin een wildernis.

Een en ander leidde tot de ondergang van „Demerary”, een presentieeloos huis maar door ligging, indeling en sfeer zeker de moeite waard om tenminste in herinnering behouden te blijven.

In de tuin van de buitenplaats „Amerika”, een van de laatst overgebleven buitenhuizen in de buurt van Weesp, prijkt nog op zijn 18de eeuwse sokkel de bazuinblazende Faam van „Demerary”.

R. WARTENA

INHOUD

1. Bestuur van het Genootschap	III
2. Ledenlijst	V
3. Jaarverslag	XI
4. Rekening van de penningmeester	XIV
5. Excursieverslag	XV
I. Waterradmolens aan de Vecht bij Utrecht	
door Mr. J. H. van den Hoek Ostende	1
II. De buitenplaats „Demerary” bij Weesp	
door R. Wartena	13

oudheidkundig Genootschap
„NIFTARLAKE”

VOORJAAR 1965

L.S.:

Het bestuur heeft de eer U te berichten, dat het Jaarboekje van het Genootschap gereedgekomen is.

Aan de leden en medewerkers, benevens aan hen, die het Genootschap aan zich verplicht hebben, wordt van dit Jaarboekje een exemplaar hierbij toegezonden.

Met uitzondering van de jaren 1913, 1915, 1928, 1929, 1930 en 1933, zijn van alle jaargangen – zolang de voorraad strekt – nog exemplaren beschikbaar tegen inzending van f 3,50 per exemplaar voor leden en f 5, – per exemplaar voor niet-leden.

CONTRIBUTIE 1965

Het bestuur verzoekt de leden dringend de contributie (minimum f 4, –) voor het nieuwe jaar tijdig te gireren op postrekening No. 513805 ten name van het Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake” te Loenen aan de Vecht, of wel op rekening van het Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake” bij de Nederlandsche Middenstandsbank, kantoor Loenen aan de Vecht.

Het zal bijzonder op prijs worden gesteld, indien U de contributie uiterlijk 31 maart a.s. zoudt willen voldoen. Hierdoor worden belangrijke kosten en bovendien veel werk voor de penningmeester voorkomen. Na 31 maart a.s. zal over het bedrag der contributie, verhoogd met f 0,50 incassokosten, worden gedisponeerd.

Namens het bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. KAPPEYNE VAN DE COPPELLO,
Voorzitter.

Jhr. P. H. A. MARTINI BUYS, Secretaris.
Avenue Concordia 68, Rotterdam-16.

G. J. WEYLAND, Penningmeester.